ARBEIDS GEDICHTEN

UITGAVE
CENTRALE VOOR VOLKSKUNST, ACHTER DE COMEDIE 1, MAASTRICHT

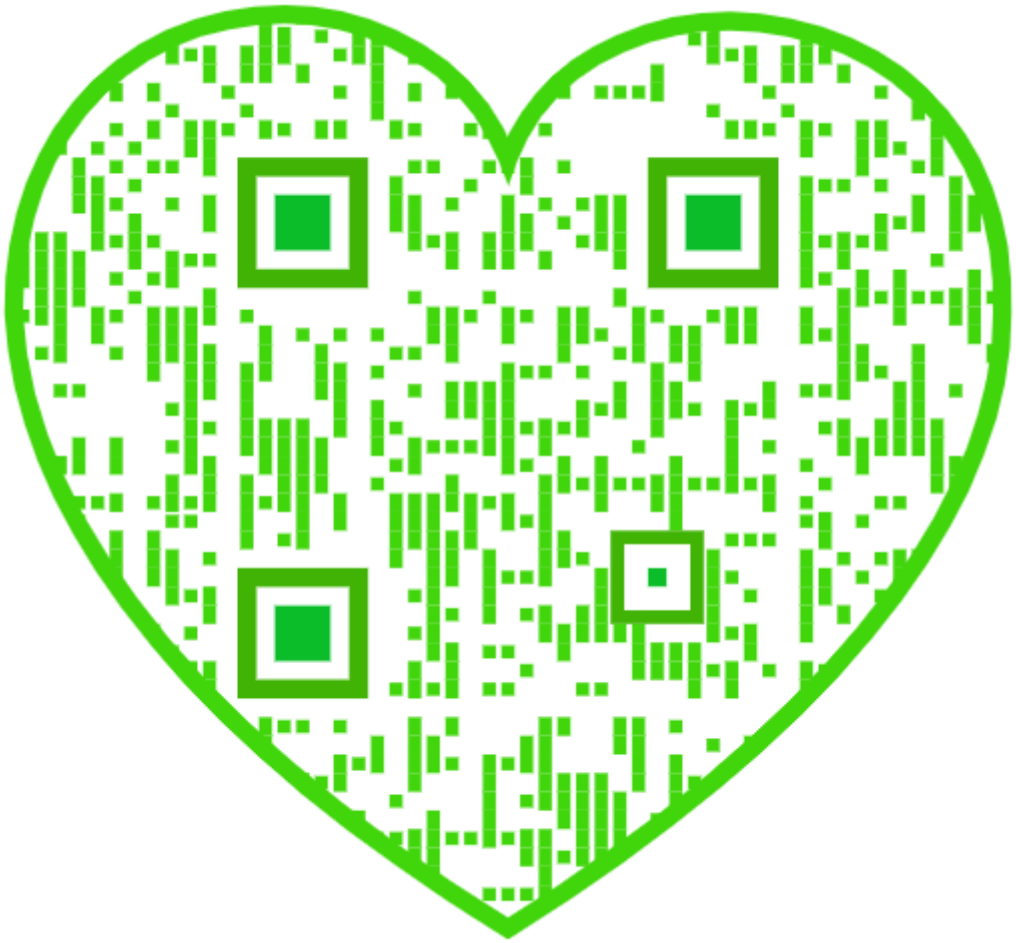

ARBEIDSGEDICHTEN

UITGAVE
CENTRALE VOOR VOLKSKUNST, ACHTER DE COMEDIE 1, MAASTRICHT

DE KOLENHOUWER.

Ik ben geen minister,
Ik ben geen koning,
Ik ben geen priester,
Ik ben geen held.
Mij is geen orde,
Mij is geen titel
Verleend geworden
En ook geen geld.

Jou moet ik bedwingen,
Jou harde koollaag,
De splinters springen,
Het gruis stuift op.
Zie hier je hamer,
Daarmee ga je werken,
Zoo sprak mijn vader
En stierf daarop.

Sinds duik ik 's morgens
Diep in de schachten,
Licht zijn mijn zorgen,
Maar donker de wand.
Jullie daarboven
Kunt vrijuit ademen,
Ik echter win kolen
Voor het vaderland.

PAUL HAIMON.

DE MIJNWERKER.

Den boer zijn ballade, den schipper zijn lied:
golvend koren, de zee, het riet....
De mijnwerker, diep onder den grond,
strijdt zwijgend zijn strijd aan het kolenfront.
Tusschen groene heuvels bergen van steen.
Daar bloeien geen bloemen dan distels alleen.
Grauw is de hemel en zwart het land,
licht alleen 's nachts door een laaien brand.
Maar de mijnwerker, diep onder den grond,
strijdt zwijgend zijn strijd aan het kolenfront.
Den boer zijn ballade, den schipper zijn lied:
golvende akkers en ruischend riet....
Maar waar de liftkooi daalt en stijgt,
de kompel zwoegt, de kompel zwijgt.

Hij klaagt en kermt niet om zijn lot.
Hij gelooft nog in de hel aan God
en als hij ook de zon niet ziet,
hij twijfelt aan haar stralen niet.
De liftkooi stijgt, de liftkooi daalt.
Door schachten de aarde adem haalt.
De afbouwhamer dreunt en dreigt.
De kompel zwoegt in 't stof en zwijgt.
Hij werkt in 't donker uur na uur.
Het land heeft licht. Het land heeft vuur.
Hij kan niet liggen, kan niet staan,
maar treinen rijden af en aan;
schepen zeilen ook zonder wind,
zoolang de kompel kolen wint.
Maar als de tirannie ontwaakt,
dan zegt de kompel: „Nee!" en stáákt.
Den boer zijn ballade, den schipper zijn lied,
maar vergeet den zwijgenden kompel niet.
De welvaart van een nieuwen tijd
groeit, waar hij werkt en zwoegt en strijdt.
De zon van Neêrland hooger straalt,
naarmate de kompel dieper daalt.
Zoo werkt hij aan zijn eigen graf.
En daalt hij er voorgoed in af,
dan wint hij na zijn dagelijksch brood
de weldaad van een goeden dood.
Den boer zijn ballade, den schipper zijn lied:
ruischende golven en ritselend riet....
Maar waar de kompel zwoegt en zwijgt,
ons Neêrland uit den afgrond stijgt.
De kompel is krom en moe en zwart,
maar in zijn borst klopt Neêrlands hart.
En waar hij zwoegt en strijdt,
groeit de welvaart van een nieuwen tijd.
De liftkooi daalt, de liftkooi stort.
Naam na naam op 't zwarte bord.
Ze hebben gewerkt. Ze hielden stand.
Helden, de helden van Nederland!

FR. VAN OLDENBURG ERMKE.

HET WAS GEEN NIEUWE METHODE.

Het is merkwaardig, dat herhaaldelijk in de loop van de geschiedenis der mensheid volkomen onverwacht figuren naar voren komen. Wie zou b.v. verwachten, dat in tijden van felle ideeënstrijd, wanneer men bovendien met het geweld van wapenen en onmenselijke martelingen bepaalde ideeën dwingend poogt op te leggen, dat juist in zulk een tijd vrouwenfiguren oprijzen, die opnieuw de dwaasheid van het wapengeweld, de doelloosheid van de dwang, en de kleinheid van den onmenselijken sadist aantonen door de onbuigzaamheid van haar overtuiging, de vaste gerichtheid van haar vlammende geest en de glimlach waarmee ze gemarteld sterven. Zo was het ten tijde van Barbara in Nicodemië. Christen te zijn was toen een vermetele onderneming. Wat nut hadden Christenen voor de toenmalige beschaving, wat nut voor de cultuur, wat nut voor het sociaal-economische leven, wat nut voor de maatschappij of voor de staat? En ook toen reeds leefde het heimelijk wantrouwen, dat een staatsburger die Christen werd een sectarist moest wezen. Vandaar die hevige felheid tegen al wat christen was in staat of provincie, in stad of dorp en zelfs in eigen familiekring. Dit heeft Barbara, als jonge vrouw, reeds vinnig moeten ondervinden. Jong en dus nog onbevangen als ze was, heeft zij in deze wereld argeloos verzuimd haar trek en hunkering naar de delicate hoogheid van het Christelijk leven weg te moffelen achter een schijn van geveinsd heidendom. Zo kon het niet uitblijven of haar intelligente Vader moest op de duur uit duizend kleine verraderlijke trekjes in haar gedrag wel aanvoelen waarheen haar hart en ziel begon te neigen. Vanaf dat ogenblik stond Barbara plotseling tegenover de sterke, verbeten heidense overtuiging van haar papa. Op de eerste onderzoekende vraag bekende ze gretig, misschien wel omdat haar argeloosheid nooit dwang of geweld van de zijde van een vader veronderstellen kon. Maar toen haar neiging tot het christelijke leven geen jonge meisjes-gril, maar hoge ernst bleek, werd Barbara de geweld-methode aan den lijve gewaar: zij werd door haar vader in een formidabele toren opgesloten, zonder licht, zonder veel verse lucht, een verblijfplaats waar 't vunzig was en stoffig en vol ongedierte; geen acht uur per dag, maar weken en maanden. De vinnige wil van dit knap jong meisje zou wel week worden door de beangstigende duisternis, de kilheid en de altijd dreigende aanwezigheid van ongedierte.

Zij wist zich echter heimelijk een priesterlijk bezoek te verzekeren en werd in haar gevangenis gedoopt, „zwart" gedoopt zouden wij zeggen. Nu weet zelfs een overtuigde heiden niet, dat bij het Doopsel God een zon steekt in je eigen hart, een zon om mee te nemen en de donkerte en kilheid van je gevangenis weg te lichten en weg te warmen. Barbara bleef waar ze was en de dwang haar opgelegd werd zachte zoetheid, de cel een zonnig verblijf, haar eenzaamheid een steeds hernieuwde interessante belevenis.

Toen al niet hielp, werd – de gewone methode – verzachting van lot geprobeerd. Ze kwam wat hoger in de toren te zitten in een vertrek, waar twee vensters haar uitzicht op een stukje hemel gaven; annex een badkamer om zich te verfrissen. De verzachting van lot bracht haar echter niet tot wat haar familie „inkeer" zou hebben genoemd, maar integendeel tot brutale roekeloosheid. Tijdens een afwezigheid van haar vader liet ze eigenmachtig een derde venster slaan in de muur van haar verblijf, omdat ze met de simpele logica van haar fris jong geloof drie vensters nodig had om een drievuldige God in het gelaat te kunnen kijken, en plaatste in haar badkamer het kruis van Christus, opdat Hij het prille schoon van haar reinheid doorlichten en beschermen zou.
Dit werd ontdekt, zoals het alle onbevangenheden gaat in deze wereld. De vader deed hierover zó onbeheerst, dat Barbara de moordlust in vaders ogen zo klaar verstond, dat ze, in het diepst van haar kind-zijn beangstigd en verschrokken, vluchtte en zich schuil hield in een bos. Vluchtte ze haar eigen dood of vluchtte ze haar vader's kindermoord? Niet lang heeft deze akela zonder welpen in de vrije natuur geleefd. De haat tegen 't Christendom ontdekte haar opnieuw en sleepte haar – en nu komt weer de schijn van recht waarmee het geweld zich altijd tooit – voor de rechtbank. Het was een kort geding: wat zou een geding ook lang duren als geen onderzoek nodig is, daar de schuld bij voorbaat vaststaat. En als de rechter het doodvonnis over Barbara uitspreekt, komt de vader achter uit de rechtzaal heimelijk naar de beklaagdebank; trots, in een heidense felheid van woede, slaat hij zijn kind, dat met de zon in het hart zit te luisteren, omdat de poort naar de hemel haar spoedig geopend worden zal, van achteren het hoofd af. En in zijn trots zag deze verblinde heiden niet, dat hij zijn kind de hemel insloeg: menende dat hij haar de eeuwige duisternissen injoeg, vergiste hij zich opnieuw en voor de zoveelste maal, want op het ogenblik zelf, dat het jong bloed van Barbara begon te vloeien, werd alle duisternis het klaarste licht.
Mijnwerkers, werkers in stof en duisternis, St. Barbara wijst U lichtend de weg om de donkerte van uw werk op te lichten tot klaarheid door de diepte van uw geloof en uw liefde. Dan is het gevaar van uw arbeid, dat u zo vaak bedreigt met een onverwachte dood, geen gevaar meer, maar de verlossing uit dit moeilijke leven, om evenals uw patrones, de intrede te doen in een eeuwigheid van onbegrensd geluk.

DE INSPANNING.

O gij! Mijn volk, gij zwoegers dezer aarde!
Gij! koortsigen, gij! hijgenden, gij duister zaad;
gij! 't hoofd bezwaard van droom en levenswaarden;
gij! vierkant, ruw en hard, gij, koningen der daad;
Uw tred, Uw staan, Uw hevigheid, Uw pogen,
tot welke regels, trotsch en niet te dwingen,
hebt gij mijn hoofd en poovere hand gebogen,
nu ik me neerzet om van U te zingen?

Ik hou van jullie, blonde kerels, die ze mennen
de hinnekende paarden door de vennen.
En jullie, boomenvellers, in de geuren
van 't herfstbosch staande en de wilde kleuren
van de natuur — ik hou van jullie, zaaiers!
die 't grauwe zaad als bliksemende waaiers
zweept langs den grond, uit gulle, volle hand.
Ik hou van jullie, zonen van het land,
van dat gebaar, die ruige vuist, gebald,
waaruit het zaad wild opspringt.... voor het valt.

Ik hou van jullie, zeelui, zwervende naar verre
met slechts een simpel lied, des nachts, onder de sterren,
als op den wind der zwellende oceanen
het touwwerk giert, de zeilen klateren als vanen.
En jullie, sjouwers op de kaden, die de lasten
op jullie stoeren nekken stapelen en tasten,
die schepen ledigen, die — eeuwig aan den dool —
de golven splijten en vermeest'ren, pool tot pool.

Ik hou van jullie, zoekers naar metalen,
die door de sneeuw en ijzige vlakten dwalen,
gij, in den klauw der bittere kou, die jullie teistert,
en in haar dood'lijk wit kapot nijpt en verbijstert.
Ik hou van jullie, uit die ondergrondsche landen,
mijnwerkers, ruig en trist, de lamp tusschen de tanden,
tot aan de borst in 't gruizel en de vonken
van duister vuur der vallende kolenbonken.

Ik hou van jullie, vormers van het brons,
smeden met zwart gelaat en in 't gebons
der mokers staande, met den nek, gebrugd,
geplant voor 't aambeeld, breeduit en geducht;
Gij pletters en verpletteraars, Uw machtig werk
bouwt op den Tijd, majestueus en sterk.
't Rust op de steden, met hun leed en trots:
Ik min U, sterke broeders, zonen Gods!

O! d'arbeid! woest en ruig of ingetogen,
op 't land, ter zee of in het hart der aarde,
O! de Arbeîd, die het al tot schakels heeft gebogen
en land tot land tot éénen keten gaarde.
O! Hun gebaren, in de schaduw of het licht,
hun brandend hart, hun arm, die nimmer zwicht.
En gij, o handen, één door heel het universum,
gij, die Uw teekens grift van menschelijken dwang
op bergen, landen en der zeeën grootschen gang
die het Heelal herschept, luid maakt of stil,
en leert te luisteren naar Uwen wil ! ! ! !

Nederlands van MARTIEN BEVERSLUIS.

Impavidum ferient ruinae. [1])
HORATIUS.

WEES MAN.

Wees man en houd u recht: buig nooit en buig voor niemand —
dan voor de Waarheid, bruid der eeuwen, geest van God.
Zie! rond uw voeten krielt een kruipend slavenrot . . . . [2])
Ontstijg dien modderpoel ! Dan zijt ge uzelf, zijt lemand,
zijt vrij, zijt groot, zijt reus; grijp — koen en onversaagd —
den schild waar 't kwaad vergeefs zijn zwadderschicht op jaagt.
De Waarheid zij de rots waarop uw vrijdom steune,
Wie op de Waarheid steunt, wordt rotse met die rots.
Onwrikbaar, kalm, trotseert hij 't raadloos strijdgebots.
Des — hoordet gij 't gebriesch der helle rond u dreunen,
of 't heelal op uw hoofd verbrokkeld nederviel, —
wees man, en houd u recht met onverschrokken ziel !

10 November 1866. EUGEEN VAN OYE.

Uit: Morgenschemer.

---

[1]) Het instortende heelal zal een onbevreesde treffen.

[2]) Slavenbende.

KERSTMIS OP DE 408.

Een stille Sloveen had het uitgedacht.
Zoo'n vreemde man die geen tijding wacht
In een doode gang van de 408.

Wat doet een zwerver met al zijn tijd,
Wat doet al een kind in de eenzaamheid
Met zijn smart, zijn hart en zijn handen . . . . ?
De wereld blijft hem vreemd en ver,
Zijn hart een duizelende ster,
Die nergens zal belanden . . . .

Maar luistert hoe het Kerstmis was:
Een kindje onder een oude jas;
Sterren en schapen en groen mos en gras,
En een krib voor het steenen Kindje,
Een os en een ezel in een hol,
De schapen waren van witte wol,
En een Engel met een banderol
Van Gloria de wangen bol,
Kwam zingend aangevlogen.

Het meisje hield haar handjes gevouwd,
De Man één hand voor de oogen;
Zij was iets te jong en hij iets te oud:
Sint Jozef had een rok van goud,
Maria een parelgrijze . . . . ;
De beeldjes sneed hij zelf uit hout,
De herders en ook de Wijzen.

De herders keken schuin en zoet,
Eén koning was er zwart als roet
En allen wel moe van reizen:
De koningen stonden met hun staf
Van wichelaars en rijken,
Een beetje te veel nog en achteraf,
Naar het steenen Kindje te kijken.

Een mijnlamp en een lampion
Lichtte de kompels vóór,
Waar het allernachtelijkst feest begon
En het lied en het nachtelijk koor,
Wie vierden ooit Kerstmis zoo dicht bij de hel? –
Zei een zwarte man tot zijn zwarte gezel.

Toen werden zij stil en hun stem werd zacht,
Ze wisten niet recht wát het was:
De stille Sloveen of de heilige nacht,
Of het Kindeke onder de jas.
Ze gaven elkander de hand op het Kind,
Daar stonden die donkere kolossen,
Met oogen van gruis en tranen blind;
En een dwaze man, die kuste het Kind,
Dat de wereld komt verlossen
En altijd weer ergens een kribbe vindt –
En hooi en stroo en de adem van haar ossen.

JAC. SCHREURS M.S.C.

DE BROEDERSCHAP.

Broeders, de wereld lijdt pijn,
En de volkeren zijn
Verscheurd en uiteengeslagen,
En er is een wind van klagen,
Die over de aarde schreit:
Broeders, ziet hoe ik lijd.

De mensch heeft in d'aard geloofd
En het licht des hemels gedoofd.
Nu hunkert hij in ellende
En kreunend naar het miskende
Verlorene paradijs,
En is op een pelgrimsreis.

Broeders, nu is het de tijd
Van komende heerlijkheid,
Om naar de volheid der tijden
De zwervelingen te leiden:
De tijd vóór het blinde gezicht
Te heffen het stralend Licht!

De menschheid uiteengerukt....
En ook wij zijn neergebukt
Zoo vaak in nederlagen,
Maar niet voor altijd verslagen:
Nu golft in een nieuwen vloed
De stroom van ons hartebloed!

Al is onze liefde klein
Als een vuur zal verlangen zijn,
Haar te louteren en bereiden,
Aan de Broederschap te wijden
Haar daaglijksch deel van strijd en smart,
Een druppel bloed, een klop van 't hart.

Die stille taak van trouw geduld
En met de liefde Gods vervuld,
Zal na den val van paradijzen
Voor alle zwervers doen verrijzen
Een Broederschap aaneengevleid
Van zielen in eendrachtigheid.

De bijen zwermen af en aan,
En dragen honing bij en gaan
Voedsel vergaderen voor allen.
De Liefde bindt de duizendtallen
De mensch roept God — leeft God in ons,
De wereld roept ook óns!

BERNARD VERHOEVEN.

DE MIJNWERKERS TOT JESUS CHRISTUS.

O Jesus, die daarboven troont,
Die in ons midden zo vereenzaamd woont
En telt al onze uren,
Ontferming, Jesu, met ons hart
Wanneer het vloekt, wanneer het sart;
Gij kent de nooden al de smart
Van uwe donkere buren.

Van iedere pijn wilt gij uw deel,
Gij hoort de slag van elk houweel
En 't brokkelen der kolen;
Gij kent ons leed en onze rouw,
De angst van moeder, kind en vrouw;
Wij zeggen „broer" en „jij" en „jou"
Maar blijven U bevolen.

Vergeef ons, Jesu, zoveel smaad
O Here — en zo menig kwaad
Wordt U wel aangewreven,
Zo menige slag in Uw gelaat,
Het vuil gesprek, de lasterpraat;
Zo menige hand, die roekeloos slaat
Blijft naar U opgeheven.

Werp gij op ons de eerste steen,
Want gij, o Jesu, weet alleen
Ons eerlijk te oordelen;
Wij leven waar het licht nooit schijnt,
Wij werken waar de vreugd verdwijnt;
Vergeef ons, Jesu, als de striemwond schrijnt:
Wij willen haar weer helen.

Zo menig onzer kwam vroeg thuis
Vol wonden, bloed en kolengruis,
Dit moet gij niet vergeten;
Een huis vol kinderen en vol nood
En 't loon, o Jesu, is niet groot.
Ontferming, als we ons dagelijks brood
Soms wel wat bitter eten.

Straks zijn wij oud en — Jesu, let,
Dan worden wij op straat gezet
En afgedankt als slaven;
En als de honger loert en bijt,
Treft U de schuld en het verwijt,
Die aller heren Heer en Rechter zijt
En 't recht niet helpt handhaven.

Aanschouw, o Jesu, van Uw schamel Kruis
Ons armsten uit dit aardse huis
En wil ons niet beschamen;
Ons hart is zwak soms en onwijs,
Maar red ons, Heer, tot elke prijs
En laat ons met U in Uw paradijs
O Jesus Christus. — Amen. —

JAC. SCHREURS M.S.C.

KOLEN.

In 't ingewand der aarden, zwart en zwaar
geboren, diepe en duistere kolenwaar,
hoe dankbaar durve ik u,
bij 't vier gebakerd, heeten
een goddelijk geschenk,
dat te evenaren niet
den koninklijken goude en is,
daar menig menschenkind
ik, al zijn levensdagen, zie
om zweeten.

GUIDO GEZELLE.

GEBED VOOR DE KINDEREN DIE SLAPEN GAAN . . . .

Zegen de kindren die slapen gaan
voor de zinkende zon en de wassende maan.

Hun dag heeft geen einde en nacht nog geen zin;
hun leven is: leven en louter begin.

Hun lach is nog blijdschap die onschuld heet,
zij kunnen nog schreien zonder leed.

Maar hun mondje is verzaad nu, hun hartje gaat dicht;
een hand schuift een scherm voor het plaagrige licht,

dan een kus en een kruisje en een stap die draalt,
en een kind, dat al sluimerend ademhaalt . . . .

Zegen de kindjes die slapen gaan
als de zandman rijdt door de donkrende baan.

Zij zijn met hun papje en hun broodjen al klaar,
nu gauw nog de hoeve en het huis bij elkaar;

nu de koord in de kast bij de bikkels en bal,
nu de poppen te bed en de paarden op stal;

hier een zool nog, een laars en een zeil van een boot, –
want mijn kindjen is netjes, wat dacht ge? en al groot.

Nacht Piet, en nacht poes en nacht mooie Margriet,
goe nacht allemaal en maakt geen verdriet;

wij rijden naar Rome op moeders rug,
als ge wakker wordt zijn we al heen en terug.

Zegen de kindren die slapen gaan
als de koekoek acht maal voor zijn deurtje komt staan.

Ze kregen vandaag weer zoo'n lastige taak,
al die cijfers en sommen, wat geeft dat vaak!

En waar dient het ook toe! maar op school is pret;
zij stappen alleen reeds naar boven, naar bed:

en al bengelt een kous uit de pijp van een broek,
al rijdt er een rok in het stof van den hoek,

zij zeggen alleen reeds hun akt van berouw
en hun drie wees-gegroetjes, al gaat het wat gauw.

Er is al wat schaamte om een kleine schuld,
een kladderig geschrift of wat ongeduld,

een heldre vreugd, soms een vaag verdriet,
dat de nacht weer wegwischt, meer is het niet.

Zegen de kindren die slapen gaan
als de sterren verstrooid aan den hemel staan.

Er is ieder maal een zwijgend spijt,
als vader beveelt: komt kindren, 't is tijd.

Het werd juist zoo heimelijk warm en dicht
in den veiligen scherm van het lampelicht;

en zoo boeiend het boek, nu de vondeling
naar de burcht van zijn moeder uit bedelen ging.

Maar de nacht kan ook vriend zijn, vertrouwd en goed;
die weet menig geheim dat geen moeder vermoedt;

die loert door het raam naar een meisje dat staat
voor een zwijgenden spiegel die weet geen raad,

en een jongen kijkt naar den overkant,
naar een lachenden mond en een wuivende hand.

Zegen de kindren die slapen gaan
in de ruimte en de rust tusschen sterren en maan.

Geef hun den slaap die laaft en voedt;
dat geen schrikbeeld verstore den slag van hun bloed.

Zegen ze en zet uwe wachten uit
aan hoofd- en aan voeteneind en sluit

het huis aleer de kwade Gast
en Roover ze in hun rust verrast.

Zegen ze aleerst in Uws Vaders naam, —
zij hielden devoot hun handjes saam;

Zegen ze in naam van den Heiligen Geest, —
de kindertjes zijn braaf geweest, —

Zegen ze laatst, o Maria's kind,
in Uw eigen naam, want de nacht begint....

AUGUST VAN CAUWELAERT.

Uit: Liederen van deemoed.